

صنعت پتروشیمی در هزاره سوم

گزارش دومین همایش بین‌المللی صنعت

پتروشیمی اردیبهشت ۱۳۷۹

گزارش و بررسی از: فرهاد محمدی

پژوهشگر بازرگانی بین‌المللی و اقتصاد انرژی

پس از برگزاری اولین همایش

بین‌المللی پتروشیمی در سال گذشته، بیش

از ۱۲۲ نماینده از ۹۰ شرکت پتروشیمی

جهان و ۱۵۰ نفر از نمایندگان ۷۰ شرکت

ایرانی و جمعی از کارشناسان و صاحب‌نظران

و دست‌اندرکاران صنعت پتروشیمی در

اردیبهشت ماه سال جاری با گردهم آیی در

مرکز همایش‌های بین‌المللی صدا و سیما در

تهران دومین همایش بین‌المللی پتروشیمی

ایران را با عنوان «صنعت پتروشیمی در

هزاره جدید» برگزار نمودند. طی دو روز

برگزاری این همایش، ۶ جلسه تخصصی،

پس از جلسه افتتاحیه، با عناوین معرفی

صنایع پتروشیمی ایران (گذشته،

حال و آینده)، پیش‌بینی صنعت پتروشیمی

در سطح جهانی (تولید، بازار، قیمت‌ها و

سرمایه‌گذاری)، مدیریت در صنعت

پتروشیمی (امنیت نیروی انسانی، بازسازی و

جهانی شدن)، مسائل زیست‌محیطی و انرژی

در صنعت پتروشیمی، بررسی تحقیقات و

پژوهش در دهه آینده، خوراک صنعت

پتروشیمی (نفت، گاز طبیعی و سایر سوختها)

برگزار شد. در حال حاضر در سطح جهان

نوعی گرایش قابل توجه به سرمایه‌گذاری در

طرح‌های پتروشیمی کشورهای دارای منابع

نفت و گاز، به چشم می‌خورد که تنها متأثر از

مسائل آلودگی زیست‌محیطی صنایع

پتروشیمی نیست، بلکه هزینه‌های فزاینده،

حمل و نقل و قیمت خوراک مجتمع‌های

پتروشیمی، ایجاب می‌کند که برای تولید

مواد با قیمت تمام‌شده کمتر و اجرای

پروژه‌های دارای توجیه و صرفه اقتصادی،

سرمایه‌گذاران خارجی گرایش بیشتری به

سرمایه‌گذاری در کشورهای یادشده نشان

می‌دهند. در این گزارش ضمن

ارائه‌گزیده‌ای از مطالب ارائه شده به

همایش، به بررسی آخرین وضعیت طرحهای

جاری ایران در زمینه پتروشیمی و آخرین

وضعیت پتروشیمی در خاورمیانه

خواهیم پرداخت.

دیدگاهها و نظرات مسئولان

صنایع پتروشیمی در تولید ناخالص ملی ایران حدود ۰٫۷ درصد و در صادرات غیر نفتی ۱۹ درصد است.

به گفته او، در سومین برنامه توسعه اقتصادی کشور، برای برخورداری بخش پتروشیمی از مزیت نسبی و رقابتی، بر سه محور رشد اقتصادی، خصوصی سازی و اصلاح ساختارهای اداری و قانونی تاکید شده و حجم تولیدات این بخش با ۷٫۲ میلیارد دلار سرمایه گذاری به حدود ۳۰ میلیون تن در سال خواهد رسید که ۵۰ درصد از این سرمایه گذاری ها باید برای خرید تجهیزات از خارج کشور و انجام امور مهندسی هزینه شود. براساس این سیاستگذاری ها، ارزش سالانه محصولات پتروشیمی ایران که اکنون حدود ۱٫۵ میلیارد دلار است، در پایان سال ۲۰۰۵ میلادی به ۷٫۵ میلیارد دلار بالغ خواهد شد که حدود ۵ میلیارد دلار آن به خارج از کشور صادر می شود. تامین و تضمین خوراک لازم برای بهره برداری از طرح های عظیمی که در این سرمایه گذاری ها در نظر گرفته شده، بسیار مهم است. در این راستا، توسعه میدان های

مهندس بیژن زنگنه، وزیر نفت، در سخنرانی خود در این همایش، جلوگیری از بحران اضافه تولید صنایع پتروشیمی در منطقه خاورمیانه را یادآور شد و تقویت و گسترش همکاری های منطقه ای را ضروری دانست. و گفت، همکاری منطقه ای در زمینه سرمایه گذاری، بازار یابی مشترک، تشکیل شرکت های مشاوره ای و پیمانکاری در خاورمیانه ضروری است، چون ادامه و استمرار برخی سرمایه گذاری های در دست اقدام یا پیش بینی شده، ممکن است صنایع پتروشیمی منطقه را با رقابت های بی ثمر و گاه خسارت بار و اتلاف منابع روبرو سازد.

از نظر وی، تولید مشترک تجهیزات و ماشین آلات، معافیت های گمرکی، مبادله محصولات پتروشیمی و اولویت دادن به استفاده از تسهیلات زیربنایی منطقه از زمینه های بسط همکاری منطقه ای در صنعت پتروشیمی می باشد. ظرفیت تولید صنایع پتروشیمی ایران در دو برنامه توسعه اقتصادی کشور بیش از ۳ برابر شده و به حدود ۱۵ میلیون تن در سال رسیده و سهم

موجود نفت و گاز، خود ضامن افزایش خوراک مورد نیاز این طرح هاست و بهره برداری از میدان عظیم پارس جنوبی، با بیش از ۱۰ تریلیون متر مکعب گاز طبیعی را می توان از جمله این طرح ها خواند. و با نهایی شدن قراردادهای مراحل ۴ تا ۸ توسعه این میدان گازی ناحیه پارس جنوبی به قطب بزرگ توسعه صنایع پتروشیمی ایران تبدیل خواهد شد.

در مورد راهبرد توسعه صنایع پتروشیمی سیاست ایران بهره گیری از مزیت های نسبی کشور در ترکیب با امکانات بین المللی از طریق ایجاد مشارکت با شرکت های بین المللی است تا صنایع پتروشیمی بتواند با اجرای طرح های جدید براساس ضوابط و استانداردهای متداول، جایگاه شایسته خود را در منطقه و در بازار بین المللی احراز کند.

مهندس محمدرضا نعمت زاده، مدیر عامل شرکت ملی پتروشیمی و معاون وزیر نفت در امور پتروشیمی نیز اظهار داشت، با بهره برداری از دو پروژه اتانول آمین در مجتمع پتروشیمی اراک به ظرفیت ۳۰ هزار تن و متانول خارک به

ظرفیت ۶۶۰ هزار تن، ظرفیت تولیدی شرکت ملی صنایع پتروشیمی در آغاز سال ۲۰۰۰ میلادی به حدود ۱۵ میلیون تن رسید. طرح پارازیلین بندر امام نیز با ظرفیت ۱۸۰ هزار تن در سال، هم اکنون در حال راه اندازی است و طرح متیل ترشری بوتیل اتر (MTBE) ۵۰۰ هزار تنی در ابتدای سال ۲۰۰۱ به بهره برداری خواهد رسید. همچنین عملیات اجرایی پتروشیمی

امیر کبیر شامل ۵۲۰ هزار تن اتیلن، ۱۴۰ هزار تن پلی اتیلن سنگین، ۱۶۰ هزار تن پلی پروپیلن و ۶۰۰ هزار تن پلی اتیلن سبک و خطی و نصب واحد پلی اتیلن سنگین آغاز شده است.

وی همچنین گفت، شرکت ملی صنایع پتروشیمی ایران در چارچوب سرمایه گذاریهای جدید، ۱٫۶ میلیارد دلار قرارداد با استفاده از اعتبارات دراز مدت امضا کرده است.

شرکت ملی پتروشیمی ایران مراحل نهایی تعیین برنده مناقصه طرحهایی به ارزش بیش از یک میلیارد دلار و انعقاد قرارداد برای اجرای ۱۲ طرح توسعه صنعت پتروشیمی در برنامه دوم به ارزش کل

۱٫۲ میلیارد دلار، اعتبارات بلندمدتی از بانک‌های معتبر جهانی در قالب قرارداد تأمین مالی (فاینانس) در سال میلادی گذشته و اوایل سال میلادی جاری اخذ شده است.

وی در پایان، خواستار برگزاری نشست‌های مشترک بین مدیران صنایع پتروشیمی خاورمیانه به منظور گسترش همکاری، همفکری، تبادل اطلاعات، یافتن راهکارهای عملی و زمینه سرمایه‌گذاری مشترک، همکاری‌های فنی و تجاری، بررسی و مطالعه ظرفیت‌های مازاد نیازهای آینده بازار جهانی محصولات پتروشیمی شد.

دکتر معصومه ابتکار، معاون رییس جمهوری و رییس سازمان حفاظت محیط زیست، در جلسه افتتاحیه این همایش، از گردانندگان صنایع پتروشیمی در کشورهای در حال توسعه خواست که با اصلاح سیستم‌ها، کاهش ضایعات، بازگشت مواد زاید به منظور استفاده بهینه از آنها و اعمال نظام مدیریت زیست محیطی، راهبردهای مفیدی را برای کاهش آلودگی و پاکسازی محیط اطراف صنایع قدیمی و

تقریباً مستهلک پتروشیمی، اتخاذ و دنبال کنند و تصریح کرد، برنامه ریزی‌ها باید به گونه‌ای باشد که تولیدات به بهترین روش وارد بازار شود و فن‌آوری‌های موجود تصفیه‌ای به طور مستمر بهبود یابند.

وی در پایان گفت، در ماده ۱۰۵ قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ایران آمده است که طرح‌های بزرگ تولیدی و خدماتی باید پیش از اجرا در مرحله انجام مطالعات امکان‌سنجی و مکان‌یابی براساس ضوابط پیشنهادی شورای عالی محیط زیست و مصوبه هیات وزیران، ارزیابی زیست محیطی شود.

دکتر محمد حسین عادل، معاون اقتصادی وزارت امور خارجه اظهار داشت، «مشارکت و روابط مکمل» اجازه می‌دهد از ظرفیت‌های موجود در دنیا استفاده و منابع آن را تسهیم کنیم. به این طریق همکاری از طریق «مشارکت» توسعه می‌یابد. توسعه سیاسی که اکنون در ایران در حال وقوع است، استحکام ایران را تضمین کرده و نشانه‌ای قوی از جامعه‌ای با ثبات است که در آن عدالت حاکم است. در

برنامه سوم، دولت مجاز به استفاده از میلیاردها دلار منابع خارجی است، به شرطی که بدهی خارجی کشور در مجموع از ۲۵ میلیارد دلار در سال ۲۰۰۵ میلادی تجاوز نکند. از این رو فضای گسترده‌ای برای مشارکت سرمایه‌گذاران خارجی در فرصت‌های سرمایه‌گذاری خارجی، فعالیت مشترک، استفاده از منابع مالی خارجی در اشکال مختلف، تضمین شرایط سالم و مطمئن، همکاری و مشارکت خارجی، از ابعاد قابل توجه سومین برنامه توسعه اقتصادی ایران است.

معرفی صنایع پتروشیمی ایران (گذشته، حال و آینده)

محمد حسین پیوندی، مدیر برنامه‌ریزی و توسعه شرکت ملی پتروشیمی ایران، در خصوص صنعت پتروشیمی ایران اظهار داشت، ظرفیت تولید محصولات پتروشیمی ایران ظرف هفت سال گذشته از ۷ میلیون به ۱۲ میلیون تن در سال افزایش یافت. با توجه به اینکه اقتصاد ایران در مرحله حساس رشد و توسعه قرار دارد بهترین هدف،

بازسازی اقتصاد ملی با تاکید بر صادرات، به ویژه صادرات محصولات صنعتی است.

ژان کلود باربییه (Jean Claude Barbier)، معاون اجرایی شرکت آی. اف. پی در این نشست اعلام کرد، جمهوری اسلامی ایران به لحاظ موقعیت مناسب جغرافیایی، برخورداری از منابع نفت و گاز طبیعی، نیروی انسانی ماهر و امکانات دیگر موقعیت خوبی در صنعت پتروشیمی دارد. نگاهی به شاخص‌های اقتصادی نشان می‌دهد که با اجرای سومین برنامه توسعه اقتصادی ایران، رشد و توسعه صنعت پتروشیمی را شاهد خواهیم بود و با افزایش سرمایه‌گذاری در این بخش، ظرفیت تولید مواد پتروشیمی در ایران بالا خواهد رفت. هم‌اکنون شاهد تحول عظیمی در زمینه بازرگانی مواد پتروشیمی از طریق اینترنت هستیم و ارائه خدمات در این بخش از طریق اینترنت در جهان به سرعت روبه‌افزایش است. با ادغام شرکت‌های بزرگ در این بخش، رقابت‌ها افزایش و در مقابل مخاطرات سرمایه‌گذاری کاهش خواهد یافت. آقای لویجی پاترون (Luigi Patron)، رییس شرکت انی، نیز در

این نشست گفت، جمهوری اسلامی ایران با برخورداری از منطقه اقتصادی بندرامام و عسلویه، در آینده می تواند به یک کشور مهم صادر کننده مواد پتروشیمی در خاورمیانه تبدیل شود. با اینهمه برای تأمین اعتبارات طرح ها، ابتدا به مدیریت قوی پیمانکاری نیاز است. در این زمینه می توان از شرکت های قوی پیمانکاری در سطح بین المللی بهره جست.

شرکای خارجی نیازمند است. محمد هادی رهبری، مشاور رییس شرکت ملی پتروشیمی ایران در سخنان خود نیز اعلام کرد، شرکت ملی صنایع پتروشیمی ایران برای تأمین منابع مالی اجرای طرح های پتروشیمی ۳ میلیارد دلار از بانک های خارجی تسهیلات دریافت کرده است که تاکنون ۹۰ درصد آن پرداخت شده است.

صادرات پتروشیمی ایران از

۳۶ میلیون دلار در سال ۱۳۶۹ به ۵۸۰ میلیون دلار در سال ۱۳۷۸ رسید که اگر این روند ادامه یابد، در سال ۲۰۱۰ ارزش صادرات محصولات ایران به ۲٫۷ میلیارد دلار و در سال ۲۰۱۵ به ۱۲٫۳ میلیارد خواهد رسید.

ژوزیه ریوا (Giuseppe Riva)، مدیر شرکت (Federchimica) نیز در خصوص «گزینه فن آوری برای برنامه های جدید پتروشیمی» گفت: صنعت پتروشیمی در جهان از ارزش افزوده بالایی برخوردار است و رشد و درآمد حاصل از فعالیتهای صنعتی را افزایش می دهد. در حال حاضر از عوامل رقابت در

پیش بینی صنعت پتروشیمی در سطح جهانی (تولید، قیمت ها و سرمایه گذاری)

لین مک دونالد (Jain F. Macdonald)، معاون سیاستگذاری و برنامه ریزی شرکت بی.پی آموکو در این نشست بر وجود امکانات رقابتی گسترده در صنعت پتروشیمی ایران تأکید کرد و در مورد مزیت های نسبی در صنعت پتروشیمی ایران، گفت، هزینه تولید مواد پتروشیمی در ایران نسبت به سایر کشورها ۳۰ درصد کمتر است. ایران امکانات بالقوه برای ایفای نقش کلیدی در صنعت پتروشیمی حوزه خلیج فارس را داراست، اما به مشارکت

صنعت پتروشیمی جهان، متفاوت بودن قیمت مواد اولیه، در دسترس بودن مواد پتروشیمی و ارزش افزوده آنهاست.

ریوا مشکل اصلی توسعه صنعت پتروشیمی را دسترسی به فن آوری ذکر کرد و افزود، مهمترین مسئله در امر فن آوری اتخاذ تصمیمات به موقع است. مزیت نسبی فن آوری جدید، مختص کشورهای است که دارای منابع عظیم نفت و گاز هستند. به علاوه سود فن آوری دوره کوتاهی دارد و آن زمانی است که رقبای دیگر به آن

دست نیافته اند. اما فعالیت مشترک، شرکا را به بازاریابی محصولاتشان متعهد می کند و آنها می توانند فن آوری خود را ارتقا دهند. در همین حال، فعالیت مشترک استفاده از تسهیلات بانکی را میسر می سازد.

مدیریت در صنعت پتروشیمی (امنیت انسانی، بازسازی و جهانی سازی)

رینر ویلمز (Reiner Willems)، معاون اجرایی بخش شیمیایی شرکت شل در دومین همایش بین المللی پتروشیمی درباره «روندها در صنعت پتروشیمی» گفت، صنعت پتروشیمی سه روند جهانی شدن،

کاهش سود و ساختار جدید تشکیلات را در پیش رو دارد. از طرفی درآمد صنعت پتروشیمی در جهان در سال ۱۹۹۸ به حدود ۱۵۰۰ میلیارد دلار رسید که معادل ارزش تولید ناخالص ملی فرانسه که پنجمین اقتصاد جهان است، بود.

به علاوه، تولید شش ماده اصلی و اولیه پتروشیمی (اتیلن، پروپیلن، بوتادین، بنزن، تولوئن و زایلین) از سال ۱۹۶۰ تاکنون ۲۰ برابر شده و به حدود ۲۰۰ میلیون تن بالغ شده است.

به گفته وی تجارت الکترونیکی و توزیع سریع اطلاعات بازار سبب شده است که قابلیت دسترسی به بازار محصولات پتروشیمی بیشتر شود.

علی اشرف افخمی رییس و مدیر عامل

شرکت سرمایه گذاری پتروشیمی، در دومین همایش بین المللی پتروشیمی در خصوص مدیریت و خصوصی سازی در دنیای در حال تغییر اظهار داشت، تحولات بسیار چشمگیر در رایانه ها و تغییرات علم و فن آوری، مناسبات آینده را دچار تحول کرده است. اما آمادگی برای خلق، ابداع و ایجاد تعادل میان نیازهای دراز مدت و کوتاه مدت

ضروری است و امروزه سودآوری و دوام شرکتها از طریق ابداعات و نوآوری آنهاست.

وی در مورد صنعت پتروشیمی در ایران گفت، پتروشیمی بخش عمده بازار ایران را تسخیر کرده است، به طوری که تعداد کارخانه های پتروشیمی به ۱۳ مجتمع و تولید آنها به ۱۲ میلیون تن در سال افزایش یافته است. اکنون مشارکت بخش خصوصی در بخش پتروشیمی و امکان واگذاری طرح ها به بخش خصوصی در داخل نیز مطرح است با این حال بخش خصوصی ایران، نقش اقتصادی خود را نشان نداده است.

جان شوبرت (John Schubert)، نایب رییس شرکت زیمنس نیز در سخنان خود با عنوان «ارتقاء کیفی مدرنیزه کردن مجتمع های پتروشیمی گفت، ایران نقش تعیین کننده ای در آینده تولید صنعت پتروشیمی خواهد داشت و برای آنکه این نقش را ایفا کند، باید ارتباطات جهانی داشته باشد.

وی اظهار داشت اجرای طرحها به صورت مشارکتی، مخاطرات را کاهش می دهد و برای انجام موفقیت آمیز کار در

آینده باید «رویکرد یکپارچه» داشت.

محمد الماضی، مدیر عامل شرکت صنایع مادر عربستان سعودی (ساییک) نیز در سخنان خود در این نشست، همایش با عنوان «توسعه صنعت پتروشیمی در شرایط در حال تغییر تجارت جهانی» گفت، بازار بزرگ و بالقوه ایران زمینه کافی و سودمندی برای تولید محصولات شیمیایی پایین دستی با ارزش افزوده، دارد. ایران با داشتن ذخایر غنی و با جمعیتی سه برابر جمعیت کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس، از بازار داخلی مناسبی برخوردار است. همکاری ایران و عربستان در صنعت پتروشیمی برای هر دو طرف سودمند است که این امر مستلزم هماهنگ شدن با شرایط موجود و آگاهی از وضعیت روزانه بازار پتروشیمی جهان است.

خوراک صنعت پتروشیمی

اسدالله صالحی فروز، رییس شرکت نفت و گاز پارس، در سخنان خود در این نشست به بررسی وضعیت راهبردی نفت، گاز و پتروشیمی ایران و رشد و توسعه آن پرداخت. وی همچنین به ارائه وضعیت

میدان گازی پارس جنوبی پرداخت و گفت، ظرفیت این میدان ۳۵۰ تریلیون فوت مکعب برآورد گردیده که معادل ۶ درصد کل ذخایر گاز جهان و ۴۰ درصد ذخایر گازی ایران است. این منبع، علاوه بر پاسخگویی به نیازهای فزاینده انرژی در بخش صنعت و مصارف خانگی، در پروژه‌های صادرات گاز و مایعات گازی نیز سهم قابل ملاحظه‌ای را ایفا خواهد نمود.

محمد احتیاطی، مدیرعامل بازرگانی پتروشیمی، در این نشست گفت، مشکلات ارزی و محدود شدن واردات مواد شیمیایی، آهنگ رشد صنایع پتروشیمی کشور را در یک دهه اخیر پرشتاب کرده است. تولیدات پتروشیمی ایران به ویژه در ۵ سال گذشته توانسته اند در زمینه کاربردهای مختلف در گروه‌های مختلف صنعتی روند مصرف پرشتابی داشته باشند. با این حال، رشد صنایع پتروشیمی و صنایع پایین دستی فقط بخشی از نیاز مواد پلیمری و شیمیایی را تأمین کرده است و کشور هنوز نیازمند واردات مقادیر زیادی از سایر پلیمرها و مواد شیمیایی است.

وی در پایان نتیجه گرفت، با توجه به

ادامه رشد جمعیت در حد نرخ ۱٫۲ درصد طی سال آتی و نیاز جامعه به کالاهای نهایی وابسته به مواد پتروشیمیایی، فشار صنایع پایین دستی برای تأمین مواد پایه پتروشیمی پابرجا بوده و شدیدتر نیز خواهد شد. در این صورت، توسعه صنایع پتروشیمی در ایران یک اجبار خواهد بود. در واقع، موقعیت جغرافیایی خاص ایران و مرکزیت آن در پیوند دادن بازارهای مهم و بزرگ، شرایط مناسبی را برای عرضه جهانی محصولات پتروشیمی و کالاهای صنایع پایین دستی ایران فراهم کرده است.

هاسموخ شاه (Hasmukh Shah)، رییس شرکت سان پتروکمیکال هندوستان نیز در سخنانی در این نشست گفت، با توجه به روند مصرف پلیمرها، شانس زیادی برای تولید کنندگان خاورمیانه وجود دارد تا بتوانند بازار منطقه را به دست گیرند. وی یادآور شد، نرخ رشد تولید مواد پتروشیمی در دهه ۸۰ میلادی حدود ۱۹ درصد و در دهه ۹۰ حدود ۳۱ درصد بوده است. وی در مورد آینده بازار پتروشیمی در هندوستان گفت، مصرف پتروشیمی هندوستان در

سال ۲۰۰۶ میلادی حدود ۱۰ میلیون تن خواهد بود و مصرف پلاستیک ها نیز به بیش از ۶ میلیون تن خواهد رسید و ایران می تواند در بازار ما سهم قابل ملاحظه ای را داشته باشد. وقتی کشوری مانند هندوستان به گاز ایران نیاز دارد، چرا ایران باید گاز طبیعی خود را به اروپا صادر کند؟ پاکستان و هندوستان می توانند در این زمینه همکاری بسیار خوبی با ایران داشته باشند. به علاوه، صادرات محصولات پلاستیکی براساس قراردادهای بلند مدت نیز می تواند انجام شود و برای این کار باید قوانین صادرات و واردات بهینه شود. نکته قابل توجه این است که هزینه های حمل و نقل مواد شیمیایی و پلاستیک از اروپا به پاکستان و هندوستان گاهی کمتر از هزینه ارسال از منطقه خلیج فارس است پس باید هزینه های حمل و نقل را به شکل مناسبی کاهش دهیم. وی در مورد همکاری مشترک میان ایران و هندوستان اظهار داشت، هندوستان مایل است در زمینه تولید PVC و PVR با ایران همکاری کند و می توانیم برای این کار، شرکتهای مشترکی تأسیس کنیم. به علاوه می توانیم در زمینه ساخت تجهیزات و

ماشین آلات تولید مواد پلاستیک نیز با هم همکاری داشته باشیم. در زمینه فنی نیز کشورهای منطقه می توانند تبادل اطلاعات داشته باشند و از منابع آن بهره ببرند.

بررسی و جمع بندی

کسب منابع سرمایه گذاری برای اجرای پروژه های اقتصادی از منابع مالی خارجی، می تواند در رفع معضل کمبود سرمایه به ویژه برای کشورهای در حال توسعه کارساز باشد.

امروزه تسریع در امر سرمایه گذاری های اقتصادی و بالابردن بازده تولید ملی از مهمترین وظایف سیاستگذاران اقتصادی و کارآفرینان می باشد که در دستیابی به رشد و توسعه اقتصادی سریع و پایدار موثر است. اما آنچه مهم است، حفظ اعتبار بین المللی در مجامع پولی و مالی جهان است که می تواند تضمین کننده فرآیند دستیابی به منابع مالی جهانی باشد.

اقتصاد ایران در سالهای اخیر توانسته است تا حدودی به منابع مالی بین المللی دست پیدا کند، اما تداوم این امر و نیز بازده

منابع جمع‌آوری شده برای اقتصاد ملی، حائز اهمیت و قابل بررسی است. صنعت پتروشیمی با نزدیک به چهار دهه فعالیت در کشور می‌تواند بخش قابل توجهی از منابع مالی بین‌المللی را با توجه به برنامه‌ریزیهای انجام شده به کشور جذب کند.

بر مبنای برنامه راهبردی تهیه شده برای صنعت پتروشیمی در سال ۱۳۷۵، قرار است تا ظرفیت این صنعت طی پنج مرحله از ۱۳٫۵ میلیون تن به ۴۴ میلیون تن افزایش یابد. برای دستیابی به این ظرفیت،

۱۰ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری در صنایع پتروشیمی ایران قابل پیش‌بینی است. در برنامه دوم توسعه به استناد قانون بودجه، ۱۳۷۶ مجوز استفاده از ۲ میلیارد دلار اعتبار میان مدت برای اجرای ۱۰ طرح از نظام بانکی کشور اخذ شده است. این اعتبارات ۱۰ تا ۵ ساله می‌باشند که بازپرداخت آنها پس از دوره ساخت پیش‌بینی شده است.

در حال حاضر در رابطه با تأمین مالی طرح‌های پتروشیمی، سه شیوه متداول می‌باشد که اولی در قالب سرمایه‌گذاری مشترک (Joint Venture) دومی در قالب بازپرداخت دوره ساخت

(Export Facility) و سومی جذب منابع در قالب پروژه‌های تأمین مالی (Finance Project) می‌باشند. در روش سوم که اکنون بیشتر مورد توجه می‌باشد صاحبان منابع مالی بین‌المللی با قبول مخاطره یک طرح و با توجه به قابلیت سودآوری آن اقدام به اعطای اعتبار می‌کنند. نحوه تأمین قیمت خوراک مجتمع‌های پتروشیمی در قراردادهای سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی براساس نرخ بین‌المللی و جاری در منطقه محاسبه می‌شود.

طرح‌های برنامه سوم توسعه کشور در بخش پتروشیمی در منطقه ویژه اقتصادی پتروشیمی اجرا خواهد شد. کار مهندسی این طرح‌ها انجام شده و کارهای مقدماتی و مراحل تأمین اعتبار ارزی و ریالی آنها پایان یافته و به مرحله اجرا رسیده‌اند. مجموع تولیدات پتروشیمی حاصل از جذب ۲٫۶ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری ارزی در منطقه ویژه اقتصادی پتروشیمی بالغ بر ۶ میلیون تن در سال خواهد بود. طرح‌های در دست اجرای این منطقه در هفت شرکت تازه تأسیس سامان می‌گیرد. به نظر کارشناسان حضور در بازارهای جهانی

مواد پتروشیمی و حفظ و افزایش سهم در این بازارها، چندان آسان نیست. کشورهای عربی تاکنون ۱۴٫۳ میلیارد دلار در صنایع پتروشیمی سرمایه‌گذاری کرده‌اند. سال گذشته ماهنامه «التجاره والصناعه» چاپ دبی نوشت که حجم سرمایه‌گذاری‌های انجام‌شده در صنایع پتروشیمی کشورهای عربی از سال ۱۹۹۸ تا سال ۲۰۰۳ به حدود ۲۲ میلیارد دلار بالغ می‌شود.

این ماهنامه اضافه کرد: قرار است

۳۲ طرح پتروشیمی با ظرفیت تولید

۵۲ میلیون تن تا سال ۲۰۰۳ میلادی در

کشورهای عربی به بهره‌برداری برسد، که

بخش عمده آن مربوط به کشورهای عربی

حوزه خلیج فارس می‌باشد. از این رو، لازم

است در تعیین نوع طرح‌ها با ارزیابی دقیق

ظرفیت‌های موجود و در حال احداث،

تصمیم‌گیری شود. کارشناسان عقیده دارند

که سرمایه‌گذاری مشارکتی می‌تواند در

تضمین بازار فروش مواد پتروشیمی، کاهش

ضرر و زیان‌های احتمالی در آینده

کارساز باشد.

صنعت پتروشیمی با توجه به

بازار داخلی پایین دستی آن در ایران، آینده پایداری را پیش رو دارد و با توجه به موقعیت جغرافیایی ویژه ایران، کشورمان می‌تواند بهترین عرضه‌کننده مواد پتروشیمی به کشورهای آسیای میانه و ماوراء قفقاز و جنوب و شرق آسیا باشد که امید است با استفاده از مدیریت کارآمد و برنامه‌ریزی صحیح و بهره‌گیری از تجارب موجود در این زمینه و برآورد دقیق تولیدات منطقه خلیج فارس و جلوگیری از تولیدات موازی و

اضافی به این مهم دست یابیم.

انجمن مطالعات فرنگی
مجله علوم انسانی